

✱ TOONEEL ✱
BIBLIOTHEEK
ONDER LEIDING VAN L. SIMONS

T

B

ALBERT DE VRIES
DE NIEUWE DIRECTEUR
ZEDESPEL IN ÉÉN BEDRIJF

G

L

UITGEGEVEN DOOR DE
MAATSCHAPPIJ VOOR
GOEDE EN GOEDKOOPE
LECTUUR - AMSTERDAM

40 CENTS

DE NIEUWE DIRECTEUR

I OONEEL
BIBLIOTHEEK
ONDER LEIDING VAN L. SIMONS

UITGEGEVEN DOOR
DE MAATSCHAPPIJ VOOR GOEDE EN
GOEDKOOPE LECTUUR-AMSTERDAM

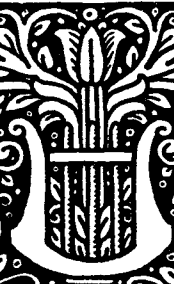

ALBERT DE VRIES
DE
NIEUWE DIRECTEUR

EEN ZEDESPEL IN EEN BEDRIJF

HET RECHT VAN VERTOONEN VAN DIT ZEDESPEL
VOORBEHOUDEN VOLGENS DE WET OP HET
AUTEURSRECHT VAN 28 JUNI 1881, STBL. No. 124.

PERSONEN.

PROF. MR. VAN DONGEN, Directeur-Generaal eener Spoorwegmaatschappij

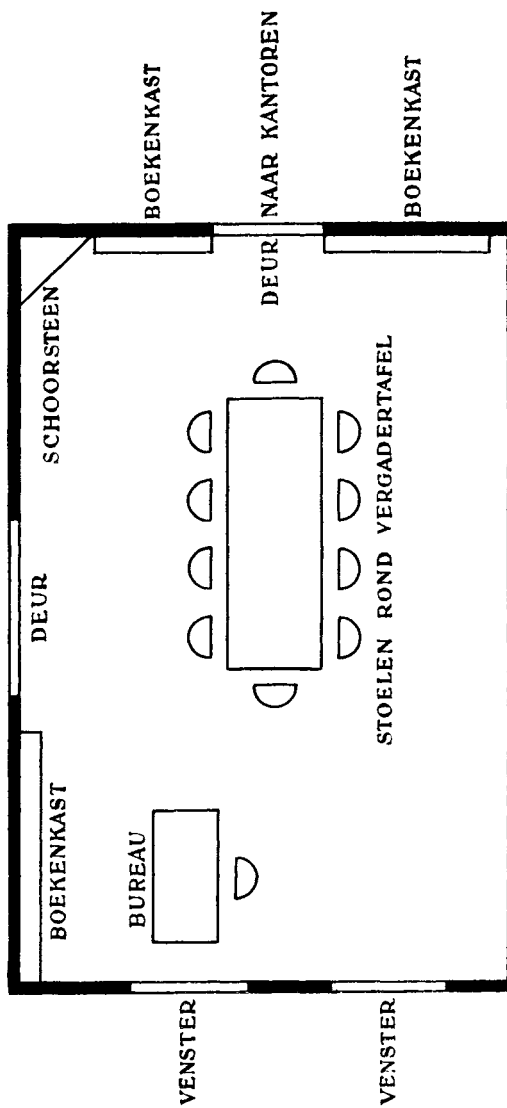
BARON DE GROOT TOT PIETERSHIL, grondeigenaar	{	Gedelegeerde Commissarissen der Mij.
MR. V. D. BILT, Burgemeester . VAN PAASCHEN, Grootfabrikant.		

DE BRUIN, Onder-Chef der Afdeeling Goederenvervoer.

DE PROCURATIEHOUDER der Firma BRUYENS

DE SECRETARIS van den Directeur (*zwijgend*)

VAN DAM DE WAL BLAUW	{	Bestuursleden eener Vakver. van Spoorwegpersoneel.

DE NIEUWE DIRECTEUR.

EERSTE TOONEEL.

MR. VAN DONGEN, BARON DE GROOT, MR. V. D. BILT,
VAN PAASCHEN.

(Bij het opgaan der gordijn zijn de heeren allen opgestaan, na afloop eener samenspreking; de drie commissarissen op het punt van te vertrekken).

BARON DE GROOT

(wat hoog in zijn wapen; een man van aristocratisch uiterlijk en manieren; echter heel beleefd en steeds in den vorm) (bezorgd).

Dus u blijft erbij, die mannen persoonlijk te ontvangen?

PROF. MR. VAN DONGEN

(iemand die de wereld niet alleen kent uit zijn boeken, maar ook blijkbaar veel gereisd heeft. Man van innemende manieren, tact, en zeer overtuigende methode van spreken, juist door de lichte wijs, waarop hij spreekt: vriendelijk, humoristisch, tegemoetkomend, maar met een toch niet te miskennen vastheid van overtuiging).

Ik heb 't ze immers toegezegd?!

MR. V. D. BILT

(eveneens man van tact en aangename manieren, maar met den officiëelen kant van den man, die weet dat de woorden er zijn om de gedachten te verbergen. Een modern-democratisch diplomaat,

zonder veel eigen overtuiging, maar gewoon zijn zin te krijgen door de menschen in de luren te leggen).

Wel zeker, waarom niet? Dat bindt immers tot niets? Ik ontvang ook iedereen en stuur hem even wijs weg als hij gekomen is. De volmaakte tact van onzen directeur staat me borg dat hij zich waarlijk niet vergalopeeren zal.

VAN PAASCHEN

(zwaarlijvig en bedachtzaam provinciaal; de self-made man, die door hardnekkig werken zich zijn positie veroverd heeft. Heeft een niet te onderdrukken eerbied voor den gewezen hooggeleerde, hoewel geringschatting voor diens praktische inzichten).

Ik blijf het toch een bedenkelijke methode vinden, professor. Met allen eerbied voor uw inzicht en scherpzinnigheid — maar u kent die kerels niet. Geef je ze den vinger, ze nemen de heele hand. Voór je 't weet spelen ze baas in je nering, en als iemand de teugels in handen moet houden, dan bent u 't. Bovendien zijn die lui van die Vakvereniging, waar u mee te doen krijgt, al heel brutale en slimme kerels. U zult zien: dat loopt toch spaak. En al uw tegemoetkoming brengt U geen wezenlijken stap verder. Maak het dus zoo kort als u kunt en laat ze voelen dat U de teugels vast in handen houdt. Daar komt u 't verst mee!

MR. VAN DONGEN (opgewekt).

M'n waarde heer van Paaschen... u en ik, we bekijken de kwesties nu eenmaal onverbiddelijk elk op onze eigen wijs. Neem me niet kwalijk als ik 't zeg: maar er zijn dingen die u niet doen kunt, maar ik wel. U kent die menschen; ik moet ze leeren kennen. Vroeger of later. In onzen tijd kunnen we heusch niet verwachten, dat een groote groep werknemers hun arbeidsvoorwaarden zullen laten bepalen van boven-af, zonder te eischen dat men ook met hun wenschen rekening

houdt, zoo goed als ik 't moet doen met die van onze passagiers, bevrachters, aandeelhouders, den Staat en het algemeen publiek. En hoe eer we dus bij elkaar komen en elkaar eens in de oogen kijken, hoe beter.

VAN PAASCHEN (*brommend*).

Maar U kent het slag van lui niet. Er is niet met ze te praten. 't Zijn brutale rakkers, die bestuurders.

MR. VAN DONGEN (*a. v.*).

Best mogelijk. Maar weet u waarom ze dat zijn? Omdat men tot nu toe hun vereeniging alleen gebrutaliseerd heeft. Als de éene partij vecht met het gezag, heeft de andere kant allereerst lui noodig, die niet bang zijn voor 't gezag. Maar als wij gaan vechten met ons intellect, met ons economisch inzicht, moet de andere partij ook lui tegenover ons stellen, die ons in dat opzicht kunnen staan. Zoo helpen we alvast de qualiteit van hun leiders verhoogen.

MR. V. D. BILT (*gloedkeurend mompelend*).

Heel aardig!

BARON DE GROOT.

Daar zie ik waarlijk het voordeel niet van in: het gehalte van je tegenstanders te verhoogen!

VAN DONGEN.

Al was 't maar een voordeel voor ons zelf, dat 't ons in staat stelt met onze beste, en niet met onze slechtste wapenen te strijden!

VAN PAASCHEN.

Dat klinkt heel mooi. Maar à la guerre comme à la guerre, zou ik toch willen zeggen.

MR. VAN DONGEN.

Ongetwijfeld! Maar mijneheeren, de oorlog verandert met de wapenen, die we tot onzen dienst hebben. De

aandeelhouders en heeren Commissarissen hebben gemeend dat aan het hoofd van een Maatschappij als de onze iemand moest staan, wiens qualificaties voornamelijk van intellectueelen aard zijn, of ze zouden in plaats van een professor in de economie een man van de praktijk gekozen hebben. Ze hebben bovendien mijn voorstel, om me in staat te stellen eerst nog eens een poos in de wereld rond te kijken, met groote gulheid aangenomen. Natuurlijk heb ik me er niet toe bepaald, alleen rond te kijken in een bepaald eng kringetje. Ik heb niet alleen gepraat met directeuren en ambtenaren van spoorwegondernemingen, maar ook met Consuls, Kamers van Koophandel, Economisten en — Vakvereenigingsmannen. En nu meen ik wat ik aldus geleerd heb ook te moeten toepassen op de leiding van ons bedrijf. Ik maak me heel en al geen illusies er over, dat ik met mijn methode of met het mij door het College van Commissarissen toegestane crediet voor loonsverhoogingen tot een zekere beëindiging van den strijd tusschen onze werknemers en onze maatschappij zal komen. We zullen altijd geharrewar houden met onze expeditieus, met 't publiek en met de regeering zoo goed als met ons personeel. Maar we kunnen al die kwesties op meer moderne wijze behandelen; met meer levensphilosophie, als ik het zeggen mag, die erkent dat er aan alle médailles twee kanten zijn en dat alles in de wereld betrekkelijk is.

VAN PAASCHEN (*legt nu gemoedelijk de hand op Van Dongen's schouder*).

Wel, ieder van ons moet zijn eigen ervaring koopen. Ik hoop dat uw koop geen al te groot koopje voor ons zal blijken, professor.

Mr. v. D. BILT (*v. D. de hand gevend*).

Ik ben er heelemaal niet bang voor, Van Dongen. En vergeet voorál niet, dat wij er ook nog zijn, als achterdeur. Die gebruik ik ook altijd: ja, ik wil wel, maar 't is de vraag wat de Raad zal willen.

BARON DE GROOT (*fljntjes tot v. d. B.*).

En die wil meestal nogal wat *U* wilt. (*Allen glimlachen*) (*nu tot v. D.*). Wel, ik denk we zullen u eenmaal uw gang moeten laten gaan, meneer van Dongen. We hebben u eenmaal ingehaald en we willen hopen...

MR. VAN DONGEN (*glimlachend*).

Dat ik niet zal blijken het paard van Troje te zijn. (*Laat de heeren uit, achter zijn rug als De Bruin klopt aan de deur rechts*). Ja, binnen!

TWEEDE TOONEEL.

DE BRUIN *binnen, twee der andere heeren zijn inmiddels al weg.*

DE BRUIN.

Daar zijn de mannen van de Vakvereeniging.

MR. VAN DONGEN.

Laat de heeren binnen; geef ze ieder een stoel, en verontschuldig me bij hen als ik ze even laat wachten. (*Af met v. d. Bilt middendeur. De Bruin af deur rechts*).

DERDE TOONEEL.

(*Het tooneel blijft even leeg*).

Dan: DE BRUIN, die VAN DAM, De WAL en BLAUW binnenleidt van rechts.

DE BRUIN.

Als de heeren even willen plaats nemen. De Directeur laat zich excuseeren dat hij waarschijnlijk even wordt opgehouden.

BLAUW

(van de drie afgevaardigden representeert hij het meest het type van wat we nu de Vrij-socialisten of Anarchisten noemen; de felle anti-kapitalist zonder veel vorming, die zijn kracht vooral zoekt in de grootst mogelijke hatelijkheid, en die elke tegemoetkoming van de andere zij afweert door een sterk uitgesproken wantrouwen in de bedoelingen der tegenpartij. Zijn toon, met voorzicht zoo grof en nurksch mogelijk, doet dit sterk plebeïsch wantrouwen nog opzettelijker uitkomen).

Nou, onze gang is gelukkig geen doktersgang!

DE WAL

(een meer bezadigd en rustig-bedachtzaam type. Hij spreekt langzamer dan Blauw en laat zich niet van zijn stuk brengen. Maar zijn toon is gemoedelijker en hoffelijker).

We zullen graag even wachten, dank u.

BLAUW (als Bruin weg is).

Nou, jongens, oppassen hoor. Die nieuwe directeur is, naar alles wat ik van 'm hoor, een gladdakker. Je zult zien, die speelt: „aap wat heb je mooie jongen”. Om ons te vangen met z'n vrindelijkheid! Ik mot zeggen, dan had ik die onhebbelijkheid van zijn voorganger, die je op de mat liet staan, nog liever. Als die kapitalisten je 'n hand geven, pas dan op je neuzen!

VAN DAM

(het meest intellectueele type van de drie, scherpe oogen — een bril op een grooten neus — spitse kin. Hij ziet z'n tegenstander scherp in d' oogen. Over 't geheel ook kalm, loopt hij soms opeens warm. Zijn humor is fijner dan die van Blauw).

Nu, hij zal heel lang moeten bezig zijn, eer ie mijn neus eraf heeft.

BLAUW (*lachend*).

Nee maar hij heeft 'm ook gauw te pakken; wat jij, de Wal?

DE WAL.

Ik geloof niet dat hij ons, bewuste arbeiders, veel zal maken. Het gevaar wat ik in hem zie is dat hij de onbewuste van ons af zal houden.

VAN DAM.

Dan zullen we onze taktiek naar de zijne regelen.

BLAUW (*gehinderd*).

Jij met je taktiek. Wat mot ik met taktiek! Dood-slaan, dat is de eerste en eenige taktiek voor ons proletariërs!

VAN DAM.

Waar je niet veel verder mee komt, als je te doen hebt met iemand die een geladen geweer heeft, en die netjes buiten het bereik van je vuist blijft, terwijl ie je 'n kogel door je hersens jaagt.

DE WAL.

Blauw maakt 't zich wat al te gemakkelijk. Hij gunt zich nooit de rust het terrein van zijn tegenstander te verkennen.

BLAUW (*gepiqueerd*).

An mijn lijf geen militairisme! Ben je bedonderd! Terrein verkennen!

VAN DAM.

Sst! Daar is-t-ie.

VIERDE TOONEEL.

VORIGEN, MR. VAN DONGEN *gevolgd door zijn secretaris.*

MR. VAN DONGEN

(opkomend joviaal vriendelijk, maar volstrekt niet overdreven. Als iemand die de anderen behandelt als zijn gelijken).

Mijneheeren. Aangenaam u te zien. De Voorzitter, meneer de Wal?

DE WAL.

Dat ben ik.

MR. VAN DONGEN *(de hand gevend).*

Aangenaam kennis te maken. *(Tot Van Dam).* En u is als ik vragen mag...?

VAN DAM.

Van Dam, Redacteur van het Vakblad.

MR. VAN DONGEN.

Aangenaam. *(Geeft hand, tot Blauw)* Secretaris van den Bond?

BLAUW.

Nee, ik ben de Tweede Secretaris, Blauw. De Secretaris *(hatelijk)* behoort tot uw eigen personeel.

MR. VAN DONGEN.

En U geen van allen dus?

BLAUW *(hatelijk).*

Als het uw bedoeling was, alleen met uw eigen personeel te onderhandelen, dan heeft U 't mis. We wouën...

MR. VAN DONGEN.

Juist! Juist. Precies mijn idee! *(Alle drie kijken ver-*

wonderd). Mijn eigen personeel — maar neemt plaats heeren — nee liever niet. U begrijpt, u zult me allerlei vragen, wat ik niet toe kan staan. Dan zult u gaan dreigen. Best. Mijn eigen personeel moet ten slotte door mij beboet en bevorderd worden, in hoogste instantie! Als nu iemand die bij deze conferentie geweest is door mij niet bevorderd zou kunnen worden, of bestraft zou moeten worden, of ontslagen, dan zou 't den schijn hebben alsof ik uit wraak, he...? Nee, ik spreek veel vrijer met u, als buitenstaanders. U heeft er geen bezwaar tegen dat mijn secretaris de conferentie bijwoont en eenige notities maakt? De heeren hebben hun eigen boekjes al, zie ik. Best! U bent allen behoorlijk gemachtigd als afgevaardigden van uw Bond? U heeft legetimatie-bewijzen? Best! Best! Aangenomen! En nu mijnheeren, uw wenschen, uw grieven?!

DE WAL.

Die hebben we U schriftelijk, heel uitvoerig...

MR. VAN DONGEN (*in de rede vallend*).

Juist! Juist! Hier is 't. 't Heele lijstje: Loonen, boeten, bevordering, straffen, arbeidstijd, erkenning van uw Vereeniging. Waar zullen we mee beginnen? Acht u uzelf al erkend door dit onderhoud of wilt u dat schriftelijk...?

BLAUW.

Schriftelijk.

MR. VAN DONGEN.

Zal gebeuren, in optima forma. (*Schelt. De Bruin komt*). Meneer De Bruin, de heeren van den Bond gelooven nog niet dat ik ze erken, terwijl ik met ze onderhandel. Stel een officiële erkenning op en breng ze me binnen ter teekening dan kunnen ze 't meenemen. (*Bruin af*). Tevreden?

VAN DAM.

't Is voldoende als U het stuurt... Er is een post...

MR. VAN DONGEN.

En 't kost maar 5 cents. Zal gebeuren. En nu, de lijst, willen we beginnen met de loongrievien? Hoogste of laagste? (*Zij wisselen een blik*).

BLAUW.

Met de hongerlooenen.

MR. VAN DONGEN (*onverstoord*).

Dat wil zeggen tot...?

De WAL.

Alle beneden de 12 gulden.

MR. VAN DONGEN.

Overal: in dorpen en steden?

BLAUW.

Overal, kunt *U* ergens leven onder de f 12 gulden in de week?

MR. VAN DONGEN.

Ik? Nee! U weet wat mijn tractement is?

VAN DAM.

Vijftienduizend gulden, f 300 in de week.

MR. VAN DONGEN.

Behalve mijn emolumenten. Die komen minstens nog op f 5000 à f 10.000.

BLAUW.

Schande.

MR. VAN DONGEN (*bladert in de papieren*).

Die door u aangegeven laagste loonen van 8 à f 9 gelden alleen voor de „unskilled labourers”, de niet-vaklui in de dorpen. Weet u hoeveel we daarvan hebben bij onze maatschappij?

DE WAL (*de zaak ernstig nemend
kijkt in zijn notities*).

Wegwerkers 350, wagenpoetsers...

MR. VAN DONGEN.

't Totaal?

DE WAL.

2219!

MR. VAN DONGEN.

Mijn lijst geeft 2273. Doet er niet toe. Wel, en hoeveel menschen zijn er aan onze maatschappij, die, als ik, boven de f 10.000 verdienen? De heeren weten 't immers even goed als ik, *drie!*

BLAUW.

Dàs dan drie te veel!

MR. VAN DONGEN.

Best! Maar als 2219 man elk één gulden in de week opslag krijgen, beteekent dat dadelijk meer dan een ton. En die kan ik er niet uithalen door de grootste loonsverlaging voor ons drieën. Dat 's hun fout of hun ongeluk. Er zijn er te veel.

VAN DAM.

En dus moeten ze maar crêpeeren, zich doodsloven, zich...

BLAUW.

Uitgemergeld worden.

MR. VAN DONGEN (*ongestoord verder*).

U vraagt voor al die menschen een minimumloon van 12 gulden...?

DE WAL.

Als ze 23 jaar zijn.

De Nieuwe Directeur.

MR. VAN DONGEN.

Onverschillig wat de levensstandaard is in de plaats van hun inwoning, of ze een vrije woning met een stukje land hebben?

BLAUW.

't Zijn me der woningen en stukjes na!

DE WAL.

Ja; een algemeen minimumloon van f 12.

MR. VAN DONGEN.

Dan vraagt u ongelijkheid voor de lui in de dorpen en die in de steden?

DE WAL.

Das ónze zaak.

MR. VAN DONGEN.

Dat wil zeggen: Als ik dit toesta, komt u 't volgend jaar opslag vragen voor de lui in de steden, die hoogere huishuur hebben.

BLAUW.

Nou, is dat niet billijk?

VAN DAM (*hem sussend*).

Dat is ónze zaak!

MR. VAN DONGEN.

Begrepen! En wat denkt u dat 't gevolg zou zijn van dien maatregel?

DE WAL.

Wat bedoelt u? Voor wie?

MR. VAN DONGEN.

Voor velen van hen die nu in dienst zijn! Denkt u dat die er mee gebaat worden, de kwakkelaars, de dommen, de meeloopers...? Die gaan er immers uit!

BLAUW.

Aha! Er motten weer slachtoffers vallen! Natuurlijk.

MR. VAN DONGEN (*zeer direct tot hem*).

U is machinist nietwaar?

BLAUW.

Ja. Wat zou dat?

MR. VAN DONGEN.

Behandelt u uw machine met uw hart of met uw hoofd? d. i. met uw verstand?

BLAUW.

Was dà nou voor kul? Als u een loopje met me nemen wilt, mot u 't maar zegge.

DE WAL (*sussend*).

Laat meneer nu effe uitspreke.

MR. VAN DONGEN.

Wel, of we 't willen of niet, onze maatschappij is eenmaal een machine. De heeren die Marxisten zijn en aan de materialistische levensopvatting hechten, zullen 't niet willen ontkennen! Goed. Maar zoodra ik met mijn loonen voor deze klasse ga boven de lijn der plaatselijke loonen, zelfs voor geoeffende arbeiders, wat gebeurt? Natuurlijk zullen die zich in troepen komen aanmelden. En dan? Denkt u dat ik, als ik goede werkkrachten krijgen kan, de halve zal blijven gebruiken?

BLAUW.

Dus die op straat zetten, menschen die uw maatschappij jarenlang hun bloed en zweet geofferd hebben! Dàs gemeen!

MR. VAN DONGEN (*tot De Wal*).

U is al jaren Voorzitter van uw Vakvereeniging, niet? (*De Wal knikt*). Als mannen jaren lid zijn geweest, en

ze betalen niet meer, houdt u ze dan toch aan uit medelijden, voor niets? Als een lid, dat jaren lang betaald heeft, iets doet wat in strijd is met het belang van uw vakvereeniging, royeert u hem dan?

VAN DAM.

Pardon, maar dat zijn...

DE WAL.

Dat is 'n heel ander geval.

BLAUW.

Dat zijn nou smoesjes...

(*Alle drie haast tegelijk*).

MR. VAN DONGEN.

Zeker. Heel anders! Maar er is één groote gelijkheid: U stelt het belang uwer Vereeniging boven dat uwer individueele leden. Ik moet het belang mijner maatschappij stellen boven dat der individuen, die haar dienen. Elke *instelling* wordt eenmaal een moordmachine voor de menschen, zoodra men de instelling tot 't meerdere moet maken of gaat maken. De kerk doodt het geloof; de politieke partij de eigen overtuigingen; de vakvereenigingen de werkmansvrijheid, en de maatschappijen loopen gevaar 't den werkman te doen.

VAN DAM (*dreigend*).

Gelukkig dat de vakvereenigingen er nog zijn om dat te beletten.

MR. VAN DONGEN (*met een knik*).

Volkomen met u eens. (*Alle drie kijken verbaasd op Van Dongen gaat ongestoord door*). En 't gezond verstand van enkelen van ons, die aan 't hoofd staan. Denkt u dat *ik* er heil in zie, m'n ondergeschikten „uit te buiten” zocals u dat noemt? Ik werk liever met een kern van goed gevormde, flinke mannen, behoorlijk betaald, niet overwerkt. Maar die niet mee kunnen, moeten 't loodje leggen. Dat is niet anders.

DE WAL.

Dus kort en goed, u weigert allereerst die „hongerloonen” op peil te brengen?

MR. VAN DONGEN.

Nee. (*Zij kijken verrast, vragend, twijfelend. Tot Van Dam*). M'n waarde heer, u is zoo vriendelijk geweest me een aantal van uw nummers te sturen. Ik heb die eens ingekeken. En ik heb gezien dat u uw groote kracht zoekt in 't hameren op die „hongerloonen”. Wel, u en ik, we spelen een partij schaak. 't Is uw belang, de menschen ontevreden te houden, dan blijven ze bij uw Vakvereeniging en uw partij. 't Is 't belang van mijn maatschappij (zooals *ik* 't opvat) om ze met opgewektheid hun werk te laten doen. Ik vind uw Vakvereeniging heel nuttig, maar ze moet niet te sterk worden. En dus, doodgewoon als speler, ik sla uw *pion*. Ik neem, zooveel ik kan, uw voornaamste grief weg. Is dat eerlijk en met open kaart spelen, of is 't niet?

BLAUW.

As u denkt ons daarmee te verlokken! Voor die grief 'n ander!

VAN DONGEN.

Dat's op uw beurt eerlijk! Natuurlijk! Als uw grieven ophielden, was uw Vereeniging ook op de flesch. En u kunt altijd tienmaal meer vragen, dan ik kan toestaan. Wees maar niet bang.

BLAUW.

We zijn heel en al niet bang!

DE WAL.

En dus?

MR. VAN DONGEN.

Ik heb commissarissen al voorgesteld de loonen voor de niet-vaklui overal gelijk te stellen met de laagste

plaatselijke loonen van de vaklui. Gaan die op, dan gaan de onze ook naar boven.

DE WAL.

Dat is heel iets anders dan wij geëischt hebben.

MR. VAN DONGEN.

Dacht u dan dat ik 't alles precies zou aannemen?

BLAUW.

Die loon-eisch is eenmaal vastgesteld. Daar gaan we niet van af.

MR. VAN DONGEN.

U bent geen koopman? Als u 'n half uur in mijn plaats was...

VAN DAM.

Als wij in uw plaats waren zouden we... (*Er wordt geklopt*).

MR. VAN DONGEN (*binnen*).

Ja! (*De Bruin komt binnen*). Wel?

DE BRUIN.

De procuratiehouder van de firma Buyzen is komen spreken over den vrachtprijs voor een groote leverantie ijzeren palen! Hij had al getelefoneerd, we zeiden dat u in conferentie was en mijnheer Dirksen niet in stad. Er is vliegende haast bij, zegt hij.

MR. VAN DONGEN.

Ik kom, als de heeren even... (*staat op*). Of nee, vraag den man binnen. (*De Bruin kijkt verbaasd*). De heeren hier zijn toch volkomen op de hoogte van onze zaken, (*tot hen*) zooals ze meenen! En 't is niet kwaad als ze er nog eens een kijkje op krijgen, van binnen-in. (*De Bruin af, rechts*).

MR. VAN DONGEN (*tot de anderen*).

Zooals u weet, hebben wij tarieven voor vrachtgoederen, zoo goed als U loon-eischen.

BLAUW.

Wat is dat nou voor 'n vergelijking?

MR. VAN DONGEN.

Een heel juiste, zooals ik tot mijn genoegen zie, dat de directeur van uw vakblad, die zeker meer economische kwesties bekeken heeft, volkomen toegeeft. Niet waar meneer Van Dam?

VAN DAM.

Tot op zekere hoogte, ja.

BLAUW (*tot Van Dongen*).

Als u denkt door flikfloerijen ons tegen elkaar op te zetten, dan zult u van een kouwe kermis thuiskomen, hoor! Wat jij Van Dam?

MR. VAN DONGEN (*zonder op dien uitval te letten, tot Van Dam*).

Natuurlijk, maar tot „op zekere hoogte”. Dat wisten de Romeinen immers al: iedere vergelijking hinkt, *omnis comperatio claudicat*.

BLAUW.

Nou, spreekt u je moerstaal maar!

(*De Wal geeft hem een teeken wat kalmer te zijn*).

V I J F D E T O O N E E L.

VORIGEN, DE BRUIN met PROCURATIEHOUDER van
firma Buyzen.

(Algemeene Voorstelling).

MR. VAN DONGEN (tot procuratiehouder).

Zooals u ziet, ben ik in conferentie. Maar ik hoor u heeft haast bij een beslissing. En de heeren mogen wel hooren wat wij te verhandelen hebben. Ga zitten. (Tot De Bruin). U heeft de stukken? (Deze geeft ze over. Directeur kijkt ze door. Tot procuratiehouder). Heeft u al geconfereerd met den heer Dirksen?

PROCURATIEHOUDER.

Pardon, meneer de directeur. De zaak is plotseling overgegaan in een urgent stadium. Men vraagt ons prijs franco Amsterdam.

MR. VAN DONGEN.

U kent onze tarieven.

PROCURATIEHOUDER.

Zijn te hoog. Daar kunt U niet mee concurreeren met de rijnbooten.

MR. VAN DONGEN.

Wanneer moet u leveren?

PROCURATIEHOUDER.

In Februari of Maart uiterlijk.

MR. VAN DONGEN.

En dan kan er vorst zijn, en heeft u niets aan vervoer te water?!

PROCURATIEHOUDER.

Juist. Maar we kunnen ons assureeren tegen te laat leveren onder overmacht. 't Is echter een groote klant,

dien we bedienen moeten. En die laten we niet graag verleggen. We willen dus liever 't zekere voor 't onzekere. Maar zelfs als ik bij de watervracht de assurantie leg is u nog 10 % hooger. Dat 's veel te veel. Zooveel kan bruintje niet trekken. Een paar percent extra erboven, dat zou gaan. En 't is de moeite waard voor uw maatschappij om zich dit vervoer te verzekeren.

MR. VAN DONGEN.

Dank voor uw belangstelling in onze maatschappij. Intusschen, ik kan wel *iets* laten vallen, maar niet veel. Deze heeren komen me juist spreken over een loonsverhooging, die er geweldig in zou hakken.

VAN DAM.

Als u ze aanneemt; wat u zegt niet te doen.

MR. VAN DONGEN.

Niet zooveel als u vraagt, zeker niet; zoo min als ik zooveel reductie kan geven als deze afgevaardigde verlangt. (*Tot den procuratiehouder*). Ik ben bereid $2\frac{1}{2}$ % te laten vallen.

PROCURATIEHOUDER.

Kan niet. Ik kan hoogstens 4 % extra geven. Dan kost u ons nog f 6.000 extra. Anderhalve ton is toch de moeite van het meenemen waard.

MR. VAN DONGEN.

Ja, als er geen kosten af moesten.

PROCURATIEHOUDER.

't Beteekent grooter omzet voor uw rolling-stock; dus ook winstverhooging over...

MR. VAN DONGEN (*in de rede vallend*).

Ik waardeer opnieuw uw belangstelling in den bloei mijner maatschappij. Maar ik overzie de gevolgen ook

eenigszins. (*Procuratiehouder buigt ietwat verlegen*). Er is trouwens de kwestie van het precedent. (*De Bruin schuift hem een papiertje toe*). Juist. We kunnen tot drie procent afslag dalen. Dat is ons uiterste.

PROCURATIEHOUDER (*buigend*).

Dank u. Ik zal het rapporteeren. (*Procuratiehouder en De Bruin af*).

ZESDE TOONEEL.

MR. VAN DONGEN, DE WAL, VAN DAM, BLAUW, en
SECRETARIS van Directeur.

MR. VAN DONGEN (*tot afgevaardigden*).

U ziet dus, hoe 't zelfs bij ons aan dien kant een kwestie van geven en nemen is.

BLAUW.

Dan toch zeker meer van nemen dan van geven bij u!

MR. VAN DONGEN (*glimlachend*).

Komt uit. U moet begrijpen, dat ik uw loonsverhoogen ergens uit moet halen.

BLAUW.

Onze loonsverhoogen? En die wijst u af, notebene!

DE WAL.

Wie die betalen moeten, zal 't kapitaal zijn.

MR. VAN DONGEN.

U weet wat onze dividenden geweest zijn, de laatste jaren? Onder de 4 %. U weet hoe onze obligaties genoteerd staan?

VAN DAM (*in notities kijkend*).

Uw 3 % nog altijd boven de 3 % Ned. Werkelijke Schuld.

MR. VAN DONGEN.

Maar we zijn toch achteruit geboerd. We kunnen à pari niet meer uitgeven onder de 4 %. En als we te duur geld moeten opnemen, blijft er voor loonen weer minder over.

VAN DAM.

Maak dan minder luxe in uw rijtuigen. En verhoog uw prijzen, als 't mot.

MR. VAN DONGEN.

En 't publiek, waar blijft dat? Dat gaat in een lagere klasse reizen, niet? Denk aan de Duitsche spoorbelasting.

BLAUW.

Enfin, wat gaat ons al dat gemier an. Mot u maar zelf zien, hoe u rond komt. En anders mot uw maatschappij eindelijk maar overgaan in handen van den Staat. Wij blijven bij onze eischen, wat jullie jongens!
(*De anderen knikken, hoewel Van Dam aarzelend*).

MR. VAN DONGEN.

Begrijp ik. Tegenover mij kunt u op het oogenblik moeilijk anders. Intusschen, ik dacht dat de heeren van de meer moderne vakbeweging zich er wel degelijk op toeleghden, de economische verhoudingen in het bedrijf na te gaan en daarnaar hun eischen in te richten. Alevel, dat is uw zaak. Ik zal zoover gaan in mijn loonsverbeteringen als het bedrijf o. i. toelaat. Dan blijft de keus aan u. U kunt die aannemen „op afbetaling” en in uw blad meedeelen dat „dank zij de actie uwer vereeniging” al vast deze concessie aan ons is „afgedwongen”. Dat is de taktiek van den politicus in de vakbeweging. Of u kunt naar het systeem van dezen afgevaardigde, den man van „alles of niets”, (*knikt*

naar *Blauw*) er voor bedanken. Dan laat ik uw leden, die als hij, consequent willen zijn, volledige vrijheid om ook voor de voorgeslagen verhoogingen te bedanken.

BLAUW (*heel giftig nu, nu hij zich zwak gaat voelen*).

Een nieuwe aanslag op de vakvereeniging!

MR. VAN DONGEN (*heel kalm*).

Ik zei: „*volledige vrijheid om te bedanken*.” Als dat tegen de vakvereeniging werkt, wordt dat de schuld van haar leiders, niet van mij. De andere heeren voelen dat ook wel.

BLAUW (*a. v.*).

Nou, zeg 'es, ik ben ook niet van vandaag of gisteren.

VAN DAM (*hem even sussend*).

Dus u wijst onze looneisch af.

MR. VAN DONGEN.

Ik accordeer, pardon. En ga mee zoover als ik kan.

BLAUW.

Maar daar gaat *niks* van af, mot u niet meene. Die eisch is vastgesteld in volle vergadering. Wat jullie, jongens!?

DE WAL.

En onze andere eischen?

MR. VAN DONGEN (*kijkt op z'n horloge*).

Willen we die bewaren voor een volgende samenkomst? Ik heb weinig tijd meer. Wordt elders gewacht. (*Staat op*). Mijne heeren, zeer aangenaam, neem me niet kwalijk als ik weg loop. Mijn secretaris zal U even uitlaten. (*Geeft allen vluchtig de hand; gaat dan naar buiten, wenkt secretaris even mee*).

ZEVENDE TOONEEL.

VAN DAM, DE WAL, BLAUW.

BLAUW (*nog heel giftig*).

Nou, wat ik je gezegd heb, die is me met zijn lievigheid heel wat gevaarlijker dan zijn voorganger met zijn onhebbelijkheid.

DE WAL.

Vraagt een andere taktiek.

VAN DAM.

Dat wordt diplomatenwerk! Een handig heer, dat moet gezegd worden! Modern van top tot teen. Zullen we eens over moeten piekeren, vrienden, hoe we dien schaakmat zetten.

BLAUW.

Geen concessies! Of je krijgt met mij te doen!

DE WAL en VAN DAM (*kijken elkaar even aan*).

Nou ja!

DE SECRETARIS (*binnen. Zeer hoffelijk*).

Als ik de heeren thans even mag uitlaten?

(*Gordijn*).

VAN DENZELFDEN SCHRIJVER :

Crediet.	} Samen . . . , . . .	Ing. f 0.25	Geb. f 0.40
De Zoon.			
De Courant.	} Samen . . . , . . .	„ „ 0.25	„ „ 0.40
De Journaliste.			

Alle zedespelen in één bedrijf.

TOONEELWERKEN TOT HEDEN VERSCHENEN IN DE WERELD- NEDERL.- en TOONEELBIBLIOTHEEK :

a) NEDERLANDSCH :

	Ingen.	Cart.	Linn.	Keurb.
N. B. XXXV. I. BOUDIER-BAKKER: 't Hoogste Recht , treurspel in 4 bedrijven. (3 m., 3 vr.)	f 0.20	0.30	0.40	—
N. B. J. F. E. CELLIERS: Liefde en Plig (4 bedr.) (10 m., 2 vr., officieren, burgers enz.)	„ 0.20	—	0.40	—
T. B. S. LA CHAPELLE-ROOBOL: Een Boete , tooneelspel in 3 bedrijven. (3 m., 5 vr.)	„ 0.25	—	0.40	—
T. B. A. VAN GOGH-KAULBACH: Eigen Haard , tooneelspel in 4 bedrijven (6 m., 8 vr.)	„ 0.25	—	0.40	—
MULTATULI:				
N. B. XVIII. Vorstenschool (5 bedr.) (6 m., 5 vr.) 4e druk	„ 0.20	0.30	0.40	—
N. B. XLVI. Aleid . (6 m., 5 vr.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
N. B. LXXXIII.* H. ROLAND HOLST-v. D. SCHALK: De Opstandelingen , lyrisch drama in 3 bedr. (10 m., 1 vr. en koren). 2e druk	„ 0.30	0.40	0.50	—
J. A. SIMONS-MEES:				
O. U. Tooneelspelen I. (Twee Levenskringen (2 m., 3 vr.) — Van Hoogten en Vlakten (3 m. 4 vr.) — Zijn Evenbeeld) (2 m., 3 vr., een jongen).	„ 1.25	—	—	1.90
O. U. Tooneelspelen II. Een Moeder, (4 m., 7 vr.) — Sint Elisabeth (3 m., 5 vr.) — Kasbloem (5 m., 5 vr.)	„ 1.25	—	—	1.90
N. B. I. De Veroveraar , 5 bedr. (4 m., 10 vr.), 2e druk.	„ 0.20	0.30	0.40	} 1.—
N. B. XXIII. Atie's Huweljk , 4 bedr. (3 m., 5 vr.)	„ 0.20	0.30	0.40	
N. B. LXXXI. Een Paladijn , 4 bedrijven (20 m., 19 vr., kamermeisjes enz.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
T. B. Vóór het Diner (1839). Een voorstukje in 1 bedr. (2 m., 2 vr.)	„ 0.25	—	0.40	—
T. B. Zijn Evenbeeld , 3 bedr. (2 m., 3 vr., 1 jongen)	„ 0.25	—	0.40	—
N. B. LI. JOOST VAN DEN VONDEL: Adam in Ballingschap , inleiding en aantekeningen van L. S. 5 bedr. (7 m., 1 vr., rei van engelen), 3e dr.	„ 0.20	—	0.40	—

T. B.	JOOST VAN DEN VONDEL: Lucifer , met inl. en aant. van L. Simons, 5 bedr. (8 m., engelen, geesten) 2e druk	Ingen.	Cart.	Linn.	Neurb.
		f 0.25	—	0.40	—

b) KLASSIEK, GRIEKSCH EN LATIJN:

W. B.	70. ARISTOPHANES: De Ridders , Metrische vertaling door Dr. H. C. Muller (5 m., zwijgenden, koor)	„	0.20	0.30	0.40	—
W. B.	88. PLAUTUS: De Tweelingbroeders , vertaling van Prof. Van Herwerden. (6 m., 3 vr.)	„	0.20	0.30	0.40	—
W. B.	44. SOPHOCLES: Antigone , vertaald door Dr. H. C. Muller. (7 m., 3 vr., koordienaressen en dienaren)	„	0.20	0.30	0.40	—

c) ENGELSCH:

SHAKESPEARE:

W. B.	21. Coriolanus . (13 m., 4 vr., samenzweersers) 2e druk	„	0.20	0.30	0.40	—
W. B.	77. Macbeth . (21 m., 4 vr., heksen, soldaten enz.)	„	0.20	0.30	0.40	—
W. B.	90. Othello . (11 m., 3 vr., officieren, senatoren enz.)	„	0.20	0.30	0.40	—
O. U.	Antonius en Cleopatra . (30 m., 4 vr., officieren enz.)	„	0.35	0.60	1.—	—
O. U.	De Koopman van Venetië . (16 m., 3 vr., beamtten enz.)	„	0.35	0.60	1.—	—
T. B.	Julius Caesar . (33 m., 2 vr., burgers enz.)	„	0.25	—	0.40	—

BERNARD SHAW:

W. B.	91. Mevrouw Warren's Bedrijf . (4 m., 2 vr.) in herdruk	„	0.20	0.30	0.40	—
W. B.	128.* Mensch en Oppermensch . (6 m., 5 vr.) Beide vertaald door J. A. Simons-Mees.	„	0.30	0.40	0.50	—
W. B.	81. Je kunt 't nooit weten . (6 m., 3 vr., 2 zwijgenden), blijspel in 4 bedrijven, vertaald door Ph. J. Gunning.	„	0.20	0.30	0.40	—
	Alle met inleiding van L. S.					
W. B.	127. SHELLEY: Prometheus Ontboeid , lyrisch treursp., metrische vert. Alex. Gutteling. 4 bedr. (8 m., 3 vr., geesten enz.)	„	0.20	0.30	0.40	—
T. B.	SHERIDAN: De Rivalen . (5 bedr., 8 m., 4 vr.) Vertaald door Carry van Bruggen.	„	0.25	—	0.40	—
W. B.	129. OSCAR WILDE: Salome , (11 m., 2 vr., slavinnen, joden enz.), en Een Florentijnsch Treurspel , (2 m., 1 vr.), vertaling van Dr. P. C. Boutens, samen	„	0.20	0.30	0.40	—

d) NOORSCH:

		Ingen.	Carl.	Linn.	Keurb.
W. B.	36/37. B.J. BJÖRNSON: Boven Menschelijke Kracht , (10 m., 4 vr.)	f 0.40	0.55	0.70	—
	HENRIK IBSEN:				
W. B.	4. Steunpilaren der Maatschappij , toneelspel in 5 bedr. (10 m., 9 vr., burgers enz.), 3edr.	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	40. Een Poppenhuis (Nora). (4 m., 4 vr., 3 kinderen), 2e druk	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	73. Een Vjand van het Volk . (7 m., 1 vr., 3 kinderen, burgers enz.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	119.* Mededingers naar de Kroon . (15 m., 5 vr., volk, priesters enz.)	„ 0.30	0.40	0.50	—
	Alle (behalve W. B. 4) vertaald door Margaretha Meyboom, en met inleiding van L. S.				

e) DUITSCH:

W. B.	96. WOLFG. VON GOETHE: Iphigenia in Tauris , metrische vertaling Dr. P. C. Boutens. (4 m., 1 vr.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	155/156.* Faust , Metrisch vertaald, ingeleid en toegelicht door C. S. Adama van Scheltema	„ 0.50	0.65	0.80	—
W. B.	43. GERHART HAUPTMAN: De Verdrongen Klok , sprookjesdrama, metrische vert. van Mr. Is. Hen. (6 m., 2 vr., geesten enz.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	19. FRIEDRICH HEBBEL: Maria Magdalena , vertaling van Louis Landry. (8 m., 8 vr.)	„ —	—	0.40	—

f) FRANSCH:

MOLIERE:

W. B.	67. Geleerde Dames . (8 m., 5 vr.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	112. Tartuffe . (6 m., 6 vr.)	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	132. De Misanthroop . (8 m., 2 vr., 1 zwijgende) Alle metrische vertalingen door W. J. Wendel.	„ 0.20	0.30	0.40	—
W. B.	16. De Schelmenstreken van Scapin , vertaling van S. J. Bouberg Wilson. (9 m., 3 vr.)	„ —	0.30	0.40	—

g) RUSSISCH:

R. B.	6/7. MAXIM GORKIEJ: Zonnekinderen , vertaling van Jos. C. Termaat. (9 m., 7 vr.)	„ 0.70	—	1.—	—
R. B.	11/12. N. W. GOGOLJ: De Revisor , blijspel, vertaling van Jos. C. Termaat. (22 m., 5 vr.)	„ 0.70	—	1.—	—
R. B.	17/18. D. S. MEREZJKOWSKJOE: Paul I , historisch drama, vertaling van Annie de Graaff. (4 m., 2 vr., militairen enz.)	„ 0.70	—	1.—	—

